

Список використаних джерел

1. Кравченко Т. Сучасна сім'я у вимірі її вартостей. *Рідна школа*. 2002. №1. С. 15–17.
2. Лукашов С. Спеціалізовані соціальні служби підтримки сім'ї. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. № 2. С. 115–130.
3. Побірченко Н. С. Сутність соціальної роботи з сім'єю. *Педагогічний вісник*. 2003. № 4. С. 5–7.
4. Сидоренко Ю. Сучасна українська сім'я як клієнт соціальної роботи. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. № 2. С. 98–104.
5. Соціально-педагогічна робота з проблемними сім'ями. Капська А. Й., Олексюк Н. С., Калаур С. М., Фалинська З. З. Посібник. Тернопіль: Астон, 2010. 304 с.
6. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник. К. : ДЦССМ, 2002. 132 с.

Світлана Калаур

доктор педагогічних наук, доцент
професор кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і
менеджменту соціокультурної діяльності

Вікторія Дяченко

студентка спеціальності Соціальна робота
Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка
м. Тернопіль

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті акцентовано увагу на вагомості тендерних відносин. Названо та охарактеризовано найперспективніші шляхи щодо формування тендерних відносин, які може використовувати соціальний працівник під час роботи зі старшокласниками.

Ключові слова: *тендерні відносини, соціальний працівник, старшокласники, форми, методи роботи.*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігається активна демонстрація міжстатевих взаємодій, модифікація ролі й статусу жінки і чоловіка. Усе це призводить до певної видозміни культурних та духовних цінностей, а також

спричиняє зміну уявлень про сім'ю та стосунки між чоловіком та дружиною. Як засвідчують факти, суперечливий вплив різноманітних соціальних чинників негативно позначається на процесі становлення молодшої особистості як представника конкретної статі. У зв'язку з цим нині нагальною потребою є оновлення змісту, форм і методів виховання гендерних відносин старшокласників. Таке гендерне виховання має проводитися на засадах свідомого ставлення до статевої поведінки, культивуванні репродуктивного здоров'я та вихованні толерантних взаємостосунків між статями.

Наголосимо, що проблема гендерних відносин старшокласників у ХХІ столітті є особливо актуальною, оскільки вона безпосередньо стосується статевої поведінки та статевої ідентифікації. Доволі часто старшокласники не мають позитивного прикладу гендерних взаємовідносин. З огляду на це вони потребують кваліфікованої допомоги у позитивному статево-рольовому становленні та підготовці до дорослого життя. Вагому роль у цих питаннях мають відіграти фахівці соціальної сфери – соціальні педагоги, соціальні працівники та практичні психологи.

Наукова дефініція «гендер» відповідає українському поняттю «рід», і означає форму спільності людей. Цей термін «гендер» був введений у науковий обіг ще в 1968 р. американським психоаналітиком Р. Столлером причому у психолого-педагогічному контексті «гендер» означає деяке соціальне відношення [1, с. 124]. Іншими словами, «гендер» – соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди розрізняють поняття «жіночність» (femininity) та «мужність» (masculinity) [3, с. 26-27].

У ході дослідження було встановлено, що у гендерному вихованні українців в минулому наші пращурі робили основний акцент на таких аспектах, як: рівноправність партнерів в шлюбі та орієнтація на егалітарну родину; формування у дівчаток засад материнства, особистісної поваги до себе, як до «берегині»; розвиток у хлопців глибокої поваги до жінки, відповідального ставлення до власних намірів; естетичне влаштування родинного простору, працьовитість на користь родини [71, с. 31].

Відзначимо, що пріоритетним напрямом формування гендерних відносин старшокласників загальноосвітніх закладів є розвиток у них внутрішніх спонукань (потреб, мотив, намірів), які вирішують проблему самоцінності особистості і відображуються у гендерній

поведінці вихованців, повазі прав і гідності особистості протилежної статі.

З психолого-педагогічної точки зору, формування гендерних відносин старшокласників має охоплювати такі аспекти, як:

- розширення теоретичних знань про такі цінності гендерної культури як міцна сім'я, кохання, репродуктивне здоров'я та відповідальне батьківство;

- розвиток ціннісного ставлення до себе і представника протилежної статі (адекватна самооцінка, самоповага та повага до партнера, орієнтація на гендерну рівність у взаємостосунках);

- допомога в усвідомленні себе представниками певної статі та розвитку мужності й жіночності;

- сприяння у формуванні ціннісних орієнтацій у сфері статі (вибір майбутнього партнера на моральних засадах, потреба у створенні міцної сім'ї, прагнення до батьківства і материнства, ціннісне ставлення до власного репродуктивного здоров'я);

- усвідомлення потреби у критичному ставленні до своїх дій і формування власної системи цінностей і пріоритетів;

- вироблення у старшокласників умінь спілкування з представниками протилежної статі на основі ціннісного ставлення до себе та партнера;

Наголосимо на тому, що формування гендерних відносин старшокласників має реалізовуватися через використання фахівцями соціальної сфери (соціальним педагогом, соціальним працівником та практичним психологом) сучасних інноваційних форм і методів у практичній діяльності. Зокрема, у нашому баченні найперспективнішою формою реалізації гендерного виховання може бути інтерактивне, тренінгове навчання. Інтерактивні методи базуються на ідеях та принципах гуманістичної психології.

Зокрема, великим позитивним ефектом у формуванні гендерних відносин володіє тренінг. З огляду на це саме тренінгова форма роботи має бути провідною під час роботи зі старшокласниками загальноосвітніх шкіл. З психолого-педагогічної точки зору тренінг як групова форма роботи володіє такими перевагами, як:

- по-перше, у процесі групової роботи створюється можливість осмислити, усвідомити отриману інформацію, співставити думки, позиції учасників групи зі своїми, виробити власне ставлення до обговорюваних проблем;

– по-друге, отриманий груповий досвід допомагає розв’язувати міжособистісні проблеми, дозволяє кожному учаснику пережити на власному досвіді те, про що йдеться;

– по-третє, у безпечному просторі групи кожен має змогу отримати безоціночний зворотний зв’язок від інших учасників, які розуміють його почуття й переживання, що сприяє особистісному самостановленню;

– по-четверте, групова форма роботи є ефективною для вироблення конструктивних моделей поведінки.

У нашому баченні фахівці соціальної сфери, які будуть займатися гендерним вихованням старшокласників мають активно використовувати особистісно орієнтований підхід, вислуховувати та приймати погляди кожного з учасників тренерської групи. Лише у такому разі можна досягнути позитивних результатів.

Список використаних джерел

1. Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов / пер. с англ. А. А. Валеева, Р. А. Валеевой. Ростов н/Д. : Феникс, 1998. 448 с.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. СПб. : Питер, 2001. 272 с.
3. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім’ї і школи: монографія. К. : Фенікс, 2009. 416 с.